



HORECZKI RÉKA

## Miért a kisvárosok?\*

*A kisváros-kutatásról általánosságban*

### Bevezetés

A konferencia felhívás tematikus blokkjainak olvasása során úgy gondoltam, készítek egy összefoglaló tanulmányt, miért is kezdtem el foglalkozni általában a kisvárosokkal, a kisvárosok fejlődésével, gazdaságtörténetükkel. A kisvárosok vizsgálata egy olyan téma, ahol a társadalomtudomány berkein belül maradvány számos szálon lehet elindulni a kutatás során. A fő irányom a közgazdaságtan vonalán elindulva egy-egy fejlődéstörténet felvázolása a dél-dunántúli kisvárosok számára. A régió kisvárosai gazdasági, társadalmi és kulturális értelemben is különleges szerepet töltek/töltenek be. Számos olyan sajátosság figyelhető meg fejlődésük során, amelynek eredményeképp meghatározódott a majdani fejlődési pályájukat pl. Balaton-parti kisvárosok, fürdővárosok, jelentős mintauradalmi központok. A gazdaságtörténet mellett, ezen belül folyamatosan vizsgálom a városok népesedését, közigazgatásának változását, gazdaság szerkezetét, fejlesztési elképzeléseit. A gazdaság szerkezet vizsgálata során számos kapcsolódási pont kínálkozik a mezőgazdaság, ipar és a terciér szektor kapcsolatában is. A mezőgazdaság a 20. század elejéig a legfontosabb gazdasági ág volt a kisvárosok életében, Bóly és Lengyeltóti esetében a jól működő mezőgazdasági modell irányozta elő a fejlődést, megalapozva a kisváros dinamikus fejlődését. A mezőgazdaság egy-egy speciális ága is képes volt fejleszteni a településeket, pl. Balatonbogláron és Vilyányban a szőlő- és gyümölcsstermesztés, borkészítés. Az 1920-as években elinduló gyárparipar pár dél-dunántúli településen is virágzott és felépült néhány „egygyáras” város, ami a fejlődés alapjául szolgált, pl. Simontornyai börgyár, Csurgói lenfonógyár, Tolnai selyemfonoda stb. Pár település esetében az ipari üzemek be-települése később, az 1960-as években indult meg és generált szerepkör-bővülést, pl. Tab. A szolgáltatási szektor fejlődése és különböző irányai döntő mértékben határozták meg a kisvárosok létét. Harkány fürdőfejlesztésével, Fonyód, Boglár és Lelle a fürdőkultúra kiépítésével alapozta meg növekedésének alapjait. Érdemes a demográfiai jellegzetességeket is figyelembe venni a kutatás során, a szociológia társadalom-vizsgálati tényezői segíthetnek ebben. De nemcsak a fejlődést és

\* A tanulmány az NK-104985 témaszámú – Új térformáló erők és fejlődési pályák Kelet-Európában a 21. század elején c. OTKA kutatás keretében készült.

annak eredőjét, hanem mindennek a térben elfoglalt helyét is vizsgálni kívánom, azaz a kisvárosok a településhierarchiában milyen pozíciót töltek/töltenek be, miként változott megítélésük a rendszerváltás utáni várossá nyilvánítási hullámok során; ez hogyan hatott a városi hiányos térségekre, illetve a városi funkcióhiányos térségekre. Vizsgálom azt is, hogy a kisvárosok városi rangja tényleges fejlődés, vagy csak egyéb (politikai) akarat eredménye.

### Kutatási célkitűzések

A kutatásom tárgya egy fejlődéstörténeti vizsgálat, melyben a dél-dunántúli mai kisvárosok gazdasági, társadalmi, közigazgatási életét bemutatva a meglévő sajátosságokra kívánok koncentrálni, amelyek lehetővé tették a városok felemelkedését. A dél-dunántúli régióban a kisvárosok/mezővárosok számát állandó változás jellemezte a dualizmus időszakától kezdődően, ezért döntöttem egy mából kiinduló visszafelé haladó vizsgálat mellett. A mai kisvárosok 1870-től kezdődő egyéni fejlődési jegyeit elemzem és mutatom be a 21. századra vonatkozóan. A kisvárosok többsége kistérségi, illetőleg járási székhely, ezért fejlődésüket befolyásolja a kistérség településeinek erőforrás-függvénye. A kutatással rá kívánok világítani a régió kisvárosainak felzárkózási lehetőségeire, amelyek a múltban kialakult, mára is adaptálható mintákat követhetnek. A kutatás során fontosnak tartom a társadalmi tényezők vizsgálatát is, azaz a kisvárosokban, illetve közvetlen környezetükben élők milyen jövőképpel rendelkeznek maguk, családjuk, településük szempontjából.

A vállalásaim között szerepel a kisváros fogalmának lehatárolása, elkülönítése a város fogalmán belül; valamint az elméleti háttér ismertetése. Az európai urbanisztika és várostörténeti irodalom tanulmányozása fontos számomra abból a célból, hogy megvizsgáljam, melyek azok az alternatívák, amelyek mentén a kisvárosok sikeresnek mondhatóak. A „nyugati” társadalomtudományi szakirodalomban az 1920-as években erősödtek meg a várostörténeti kutatások, melyek elméleti keretet biztosítanak a kutatásomnak. Az 1970-es évektől a kutatások intézményesüléséről beszélhetünk, amikor is elindul az Urban History Yearbook, majd megszületnek a színvonalas urbanizációtörténeti szakirodalmi munkák, főleg német nyelvterületről. Ehhez kapcsolódóan elindul a magyar várostörténeti kutatás is, több monografikus piacközponti elemzés kezdődik, hogy csak párat emeljek ki: Bácskai Vera, Nagy Lajos, Kövér György, T. Mérey Klára, Kaposi Zoltán stb. Majd igazodva a nemzetközi trendekhez Magyarországon is indul várostörténeti folyóirat. Az 1980-as évektől kezdődő és erősödő régiókutatások által megteremtett hatalmas irodalom is szintén növeli a kutatási programom megvalósításának esélyeit.

A helyi viszonyok vizsgálata mellett az 514 milliós Európai Unió azon részeit (régioit) is vizsgálni kívánom, amelyek a dél-dunántúli térséghez hasonló kisvárosi hálózati struktúrával rendelkeznek. Magyarország már tíz éve az Európai Unió része, egyre szervezettebb egységet alkot a szomszédos országokkal is, ezért

gondoltam, hogy a komparatiztika lehetőségével is élni fogok, hiszen a magyarhoz hasonló adottságú, struktúrájú és történelmi előzményekkel rendelkező kisvárosok találhatóak a szomszédos országokban. Elsősorban Ausztria keleti részét: a burgenlandi, stájer és karintiai, illetve Románia erdélyi részét: a Királyhágóig terjedő vidéket, Szlovákia Felvidéki területeit, Szerbia Vajdasági területeit vizsgálom abból a szempontból, hogy megtalálható-e és milyen fejlődést mutat a kisvárosi hálózat. A kisvárosi fejlődés az egész társadalom és gazdaság számára fontos entitás, hiszen a kisvárosokban kialakuló konzervatív értékek és mentalitás elősegítheti a gazdasági és politikai rugalmasság létrejöttét.

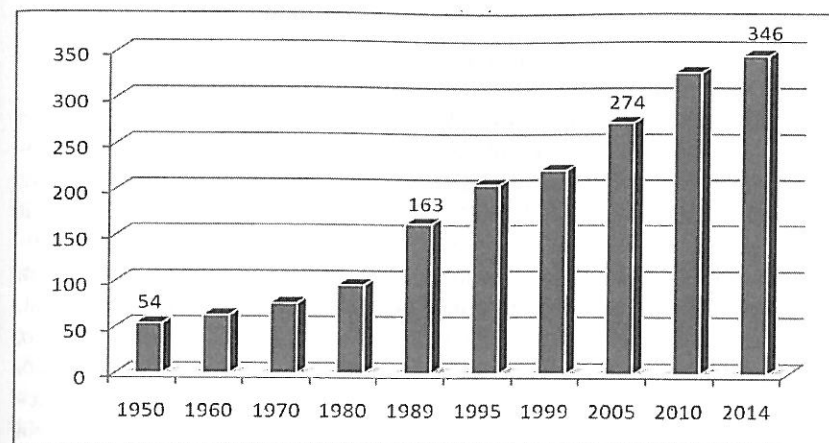
A kutatási terv során alkalmazandó módszereim a következők szerint épülnek fel:

- A hazai és nemzetközi szakirodalom áttekintése, internetes irodalom felhasználása,
- Statisztikai információk gyűjtése a dél-dunántúli kisvárosok fejlődéstörténetéről és jelenéről, valamint összehasonlító elemzésekhez a környékbeli országok városállományának célzott analízise,
- Az egyes városok mai helyzetének megítélésére célracionális levéltári kutatásokat folytatása, kiegészítve azt vállalati és intézményi forrásokkal,
- Helyi gazdasági és politikai információk gyűjtése a kisvárosok felelős irányítóinak megkérdezése révén, fókuszcsoporthoz és egyéni interjúk keretében,
- Kérdőíves lekérdés a lakosság körében, a jövőképek, egyéni ambíciók feltérképezése,
- Az anyagok lehetséges széles körű, interdiszciplináris jellegű feldolgozása, a kutatási kérdések és problémák megválaszolása szempontjából célirányos módszerekkel.

### Miért a kisvárosok?

A szakirodalom számos vonatkozásban vizsgálja a városodás, városiasodás jelenségét, hiszen ma Magyarországon 346 város található (2014. jan. 1-ei adat alapján).

A városok több mint fele kisvárosnak tekinthető. Az egyes megyékben a kisvárosi népesség aránya a városi népességen belül jelentős súlyt képvisel, többségében és átlagosan a városiak egyötöde kisvárosokban lakik. Kiemelkedő ezen belül Fejér megye, ahol a 15 város közül 10; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, ahol a 27 város közül 21 kisvárosnak tekinthető és Jász-Nagykun-Szolnok megye, ahol 8 várost nem sorolnak a kisvárosok közé. Baranya megye az országos átlag alatti értékkel rendelkezik, ami mutatja a megyeszékhely, Pécs lakosságának fölényét a többi városéhoz képest. Kaposvár és Szekszárd népessége csekélyebb, ezért a somogyi és tolnai kisvárosok népességének aránya kb. 5 százalékponttal magasabb, mint Baranya megyében.



A magyarországi városok számának alakulása 1950–2014 között (db)

Forrás: Saját szerkesztés KSH évkönyvek és Helységnevkönyvek alapján

Városok száma és a kisvárosok aránya megyénként 2012-ben

|                        | Városok száma (db) | Kisvárosok száma (db) | Kisvárosi népesség aránya (a városi népesség %-ban) |
|------------------------|--------------------|-----------------------|---|
| Bács-Kiskun            | 22                 | 13                    | 22.81%  |
| Baranya                | 14                 | 10                    | 17.75%  |
| Békés                  | 21                 | 13                    | 27.65%  |
| Borsod-Abaúj-Zemplén   | 28                 | 19                    | 21.49%  |
| Csongrád               | 10                 | 5                     | 11.38%  |
| Fejér                  | 15                 | 10                    | 30.43%  |
| Győr-Moson-Sopron      | 11                 | 6                     | 11.31%  |
| Hajdú-Bihar            | 21                 | 12                    | 18.66%  |
| Heves                  | 9                  | 5                     | 15.44%  |
| Jász-Nagykun-Szolnok   | 20                 | 12                    | 29.03%  |
| Komárom-Esztergom      | 11                 | 5                     | 13.93%  |
| Nógrád                 | 6                  | 3                     | 21.77%  |
| Pest                   | 48                 | 11                    | 8.10%   |
| Somogy                 | 16                 | 11                    | 24.04%  |
| Szabolcs-Szatmár-Bereg | 27                 | 21                    | 37.06%  |
| Tolna                  | 11                 | 6                     | 24.61%  |
| Vas                    | 12                 | 7                     | 17.23%  |
| Veszprém               | 15                 | 9                     | 20.73%  |
| Zala                   | 10                 | 7                     | 26.28%  |
| <b>Összesen:</b>       | <b>327</b>         | <b>185</b>            | <b>19.65%</b>                                       |

Forrás: Saját szerkesztés illetve számítás KSH 2012 alapján

## Vizsgált területek

A legáltalánosabban használt városfogalom:<sup>1</sup> „a városok a kultúra, a tudomány és civilizáció fejlődésének legfontosabb földrajzi helyei, csomópontjai”. A város fogalmának azonosítása több „felfogásban” vizsgálható.<sup>2</sup> Európában számos helyen, hazánkban is a jogállás szerinti definíció az elfogadott, azaz város az, amely magát annak nevezi. De megkülönböztetünk gazdasági szerkezet szerinti, népesség, népesség szerinti, meghatározott funkciók, intézmények megléte alapján városokat. A fogalom lehetőséget biztosít számunkra, hogy bekegyszerítjük a városokat. A népességszám (lakosságszám) alapján történő besorolás tűnik a legegyszerűbb, legkövethehetőbb módszernek, hiszen konkrét statisztikai adatokkal alátámasztható. Tehát a kisváros fogalma nem azonosítható csupán a népességszámmal, kategorikusan besorolható ez által, de a fogalom maga számos más kritériumból épül fel. Egy 2013-ban megjelent tanulmányomban összegyűjtöttem a kisváros fogalom népesség szempontú kategóriáit, melyben kiderül, hogy nincs egységes álláspont arra nézve, hogy mely népességszám alatti városokat tekintünk kisvárosnak. „Tóth (2008) szerint kisvárosnak nevezzük az 5000 fő alatti, kisközpénvárosnak az 5–10 ezer lakos közötti városokat. Dövényi (2009) szerint az 5–15 ezer lakos közötti város jelölne ez a kategória, de ő felveti egy másik elnevezés lehetőségét is: törpeváros vagy miniváros. Az Országos Területfejlesztési Konceptió (2006) 30 000 főnél húzza meg a határt”. Véleményem szerint Magyarországon kisvárosnak tekinthető az a település, melynek lakossága 10000 fő alatti, várossá nyilvánítására a rendszerváltás után került sor, illetve a kisvárosi lét mint kulturális állapot a településen élőkben megfogalmazódott, jelen volt a település történelme során. A kisvárosok e módon történő fogalmi besorolása nem példa nélküli, hiszen a kisvárosi népesség nemcsak Magyarországon, hanem Európa-szerte alacsony.

A várossá nyilvánítás éve szerinti kategorizálás szempontjából a dél-dunántúli régió 27 kisvárosa közül kettő Tamási és Siklós 1989 előtt kapott városi rangot. A kisvárosok között Siklós a „legrégebbi” város – ha eltekintünk a volt mezővárosi rangoktól – 1977-ben nyerte el a városi rangját. 1984-ben, fejlettsége elismeréseként lett várossá Tamási. A rendszerváltástól a millenniumig 17 település nyerte el a városi rangot. 1989-ben már felzárkóztak a Somogy megyei települések is, Csurgó, Fonyód, Tab, valamint Dunaföldvár várossá lettek. 1995-ben kapott városi rangot: Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonföldvár, Bátaszék, Lengyeltóti, Pécsvárad, Sásd és Simontornya. Még a millennium előtt várossá vált: Sellye (1997), Bóly (1997), Harkány (1999). 2000 után a mai 27 kisváros közül 10 kapott városi címet. Villány 2000-ben, Nagybjom egy évre rá, Kadarkút öt évvel később. Az utolsó várossá nyilvánítási hullámokban 2007–2009-ben nyer-

<sup>1</sup> ILLÉS 2008 alapján

<sup>2</sup> ENYEDI 2012 szerint

te el városi címét: Kozármisleny (2007), Zamárdi (2008) és 2009-ben: Gyöngyös, Nagymányok, Igal és Mágocs.

A földrajzi elhelyezkedés szempontjából megkülönböztethetjük a régió belül az egyes megyék kisvárosait, illetve egyes földrajzi tájakhoz kötődően a városokat: pl. Balaton-parti, Belső-Somogyi, Ormánsági kisvárosok stb. A gazdaságtörténeti fejlődés szempontjából még vizsgálódok, de közigazgatásilag már elkülöníthető a volt mezővárosok, illetve a nem-mezővárosok csoportjai. Emellett az uradalmi központi funkciót betöltő, valamint az uradalom részeként funkcionáló városok.

A fejlődéstörténetek felvázolása egy olyan lehetőség, amely nemcsak a múlt folyamatait mutatja meg, hanem alapot biztosít a jövőbeli fejlesztési terveknek, elképzeléseknek. Eddig részletesebben a Balaton-parti kisvárosok fejlődési sajátosságai foglalkoztam.<sup>3</sup> A vizsgált településeken a mezőgazdaság volt a domináns termelési ágazat. A 19. század közepén történt összeírások szerint a művelési ágak több mint fele szántóként, negyedét rétként, legelőként, kisebb részét nádasként és berkesként hasznosították. A földművelés mellett a szőlőművelés is megjelent a 19. század végén, elsőként Zamárdiban. Zamárdi még abból a szempontból is egyedi pályán mozgott, hogy egészen az 1960-as évekig a mezőgazdasági jelleg maradt a meghatározó, amikor is a Balaton, mint turisztikai-idegenforgalmi célpont új, alapvető szerepet töltött be az ország és település életében<sup>4</sup>. A településeken erősödő ipari jelenlétet az 1876. évi Soproni Ipari és Kereskedelmi Kamara által készített felmérés alapján, illetve a községmonográfiák adataiból<sup>5</sup> lehet felmérni. A közlekedési változásokat tekintve mindegyik településen áthaladtak a postaforgalmi utak, valamint a közvetlenül a Balaton-parton található kisvárosok esetében a Déli Vasút megjelenése számos távolabbi piac megnyílását eredményezte. A megtermelt gabonafelesleg, bor, a tenyésztett állatok gyorsabban és kevesebb veszteséggel történő elszállítását tette lehetővé ez az 1861-ben Nagykanizsát Budával összekötő vasúti szakasz megnyitása. A főváros elérhetőségén felül javult a megyeszékhelyek elérhetősége is, hiszen kiépült a Fonyód–Kaposvár vonal. A vasúton kívül a vízi szállítás is rendszeressé vált 1872-től kezdődően.<sup>6</sup>

Az intézményrendszerek fejlődésében már különbségek tapasztalhatók. Boglár kereskedelmi központi jellege hangsúlyosabb volt, területén postahivatal működött, míg Lelle mezővárosi rangja miatt inkább a „szellemi centrum” jellegét erősítette. A 20. század elejére a Balaton egyik legszebb és legelőkelőbb fürdő- és nyaralótelepe jött létre Földváron. Földvár tudatosan építette üdülővárosi szerepkörét, a településen belül nagyfokú rendezettséget, közmű kiépítettséget tapasztalhatunk. Lengyeltóti intézményrendszere az 1930-as évek kiépültnek volt

<sup>3</sup> HORECZKI 2014

<sup>4</sup> T. MÉREY 1988

<sup>5</sup> KANYAR 1985, REÓTHY 1986

<sup>6</sup> ERDŐSI 1988

tekinthető. Rendelkezett járásbíróssággal, telekkönyvi hivatallal, főszolgabírói hivatallal, körjegyzőséggel, adóhivatallal, csendőrséggel, minden a központi funkcióhoz elengedhetetlen intézménnyel és közlekedési csomóponttal. A Balaton déli partján elhelyezkedő kisvárosok közül Tab fejlődésében mutatkozik eltérés, hiszen több ipari üzeme, telephelye volt, és található meg még ma is a településen. Népségével is kiténik a többi kisváros között, egészen a második világháborúig tapasztalható magas népességdinamikát mutat, amely 1949-ben megtörik. Balatonboglár, Balatonlelle és Fonyód népessége ez évtől kezdődően nagyobb mértékben növekszik. Az üdülővárosi szerepkör definiálása Tab és Lengyeltóti kivételével valamennyi város életében megtalálható. Tab városa a közigazgatási-kereskedelmi központ mellett egy ipari központi szerepkört fejlesztett ki, míg Lengyeltóti a mezőgazdaság fejlesztésére, annak hagyományaira helyezte a hangsúlyt.

Kutatási feladatomban még a kisvárosok településhierarchiában betöltött szerepének vizsgálata, melynek keretében egyrészt be kívánom mutatni a járásszékhelyi rangú városok mai szerepét, funkciót, összevetve a 19. századi járásszékhely rangú városok körével és szerepkörével. Vizsgálni fogom még a kisvárosok megítélését, főként a 2005 és 2010 utáni időszakban. Valamint nagyon fontos még a városi hiányos térségek és a funkcióhiányos várostérségek összevetése, eltérések megállapítása, amennyiben a feltételezésem helytálló, miszerint a kisvárosi körzetek jelentős része funkcióhiányosnak tekinthető. Továbbá még nagyobb munkának tekinthető a társadalmi aspektusok vizsgálata. A felmérés során egyrészt a települések vezetőit, vállalkozások vezetőit, valamint a lakosságot szeretném megkérdezni, hogyan élték meg a várossá válás folyamatát; mennyiben használták ki a városi címben rejlő lehetőségeket, jelent-e tényleges előnyt a városi cím a lakosság számára?

### Kutatásom várható eredményei

A kutatás alapvetően interdiszciplináris jellegű, ezért lehetséges eredményei is több tudományághoz és gyakorlati elemhez kapcsolódhatnak. Egyrészt a helyi gazdasági és politikai tevékenység szempontjából felhívhatja a figyelmet máshol jól működő modellekre, s ezzel adaptálható mintákat közvetíthet a helyi szereplők számára, amit aztán a kisvárosi működési struktúrába beillesztve lehet hasznosítani. Nagyon lényeges lehet az is, hogy a kutatás felhívja a helyi gazdasági potenciál lehetséges hasznosítására a térség szereplőinek figyelmét. Ezek a potenciálok a helyi tradíciókból, szokásokból, speciális, évszázadokon keresztül gyakorolt és művelt gazdasági tevékenységekből, szaktudásból vagy gazdasági magatartásból állhatnak. Egyes esetekben a kisüzemi művelés lehetősége vagy a kertészeti tevékenység specialitása stb. A kisvárosok lehetséges fejlődése feltételezi a külső források intenzív felhasználását. Az európai példák segíthetnek a hatékony forrásfelhasználás területén, amely egyrészt új ágazatok megteremtését (pl. idegenforgalom), másrészt egy nyugatias szemléletű vállalkozói kultúrát is

kialakíthatnak. Erre világos példák vannak, amit a mindennapokban is lehet tapasztalni. Egy stájer vagy burgenlandi kisváros bora gyengébb minősége ellenére is magasabb életszínvonalat biztosíthat termelőjének, mint mondjuk a Dél-Dunántúl egyes kisvárosai esetében (Villány nyilván kivétel). A kisvárosok egy része nem használja ki meglévő lehetőségeit, a helyi vezetés nincs tisztában a pályázati lehetőségekkel; a vezetők figyelmét sokszor a mindennapi „tűzoltó politika” köti le, és az adódó lehetőségeket a kockázatoktól tartva nem is mernek változtatni.

### Felhasznált irodalom

- DÖVÉNYI 2008 = Dövényi Zoltán: „Város az, ami magát annak nevezi” – Tűnődések Tóth József tanulmánya kapcsán. – Területi Statisztika 2008/1. 3–7.
- ENYEDI 2012 = ENYEDI György: Városi világ. Akadémiai kiadó, Budapest, 2012
- ERDŐSI 1988 = ERDŐSI Ferenc: Boglárlelle közlekedésének fejlődése. In: LACZKÓ András (szerk.): Boglárlelle – tanulmányok. Boglárlelle Városi Tanács, Boglárlelle, 1988. 231–259.
- ILLÉS 2008 = ILLÉS Iván: Regionális gazdaságtan – területfejlesztés. Typotex kiadó, Budapest, 2008
- HORECZKI 2014 = HORECZKI Réka: A Balaton-parti kisvárosok fejlődési sajátosságai a 20. században. Köztes-Európa Társadalomtudományi Folyóirat – A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei B Sorozat. 2014/1. 75–82.
- HORECZKI 2013 = HORECZKI Réka: Kisváros – kis kategória – kis érdeklődés? In: RECHNICZER János (szerk.): A hely szelleme – a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások. Győr, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, 2013 191–196.
- KANYAR 1985 = KANYAR József (szerk.): Fonyód története. Fonyódi Művelődési Ház, Fonyód, 1985
- Központi Statisztikai Hivatal Helységnévtárai. elérhető: <http://www.ksh.hu/Helysegnevtar> letöltve: 2014. jan. 15.
- Központi Statisztikai Hivatal Területi Statisztikai évkönyvei
- KSH 1878 = Központi Statisztikai Hivatal: A Soproni Kereskedelmi és Iparkamarának a Nagy-Magyarország Magyar Királyi Földművelési, Ipar- és Kereskedelmi Minisztériumához intézett 1876. évi statisztikai jelentése. II. rész, I–II. füzet. Romwalter Károly nyomdája, Sopron, 1878. 642–693., 694–836., 836–930.
- OTK 2006 = 1007/1971. számú Korm. határozat az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepcióról, illetve 2005, 2006. évi módosításai
- REÓTHY 1986 = REÓTHY Ferenc: Balatonföldvár. Balatonföldvár Községi Közös Tanácsa, Balatonföldvár, 1986
- T. MÉREY 1988 = T. MÉREY Klára: Boglárlelle története Világostól az őszirózsás forradalomig. In: LACZKÓ András (szerk.): Boglárlelle – tanulmányok. Boglárlelle Városi Tanács, Boglárlelle, 1988. 163–202.
- TÓTH 2008 = TÓTH József: Meditáció a városról és a várossá nyilvánítás hazai gyakorlatáról. Vitairat. – Területi Statisztika 2008/3. 237–245.